

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣщанская ул. № 4, кв. 7.

№ 2.

Weebruari 1909 a.

№ 2.

Eesti õigusteadlaste ühifus.

Viimasel ajal on palju Eesti haritlasti endid õigusjeteadusele pühendanud, nii et Eesti õigusteadlaste arv iga aastaga suurel määral kasvab. Selle nähtuse põhjused on kõige pealt selles, et meie rahva seas ülepea suur tung hariduse järele on, mis tung enesele ikka rohkem jõudu võtab. Iga aastaga kasvab ülikoolides Eesti üliõpilaste arv, kes õiguse ja seaduse tundma-õppimise oma eluülesandeks teevad ja nii leidub Eesti õigusteadlasti kõikisugustes riigi ja teistes avalistes asutustes ametit pidamas. Siia juurde võib aga üleüldiselt ka veel jeda tähendada, et ülepea meie rahva seas suur tung olemas on oma „õigust taga-ajada“. Sarnane õiguse tagaajamine seisab meie rahva iseloomu iseloomus, mis aastajadade jooksul ennat nii mitmel viisil avaldanud on ja mis ka viimasel ajal nii mitmesuguses rahva eluavalduuses ilmiks on tulnud. Siit selgub ka, et nuemal ajal rahva seas suurt huwitust kohtuasjade ja õigusliste küsimuste kohta märgata on ja et jooksew ajakirjandus ikka enam nende küsimustele ruumi andma on hakanud. Seda nähtust peab rõõmuga terwitama ning tuleb soowida, et õiguse-tundmine rahva seas ikka enam maad võidaks.

Õigusliste küsimuste harutamises peawad õigusteadlased kõige efimeses reas sammuma: seda nõuab kohusetunne oma enese ja rahva wastu. Ja selle juures tuleb jeda filmas pidada, et just meie juures õigusliste küsimuste harutamisel iseäraline tähtsus on, sest nii mitmest küljest on meie juures terwete rahwa-liikide õigusline seisukord selgi-

tamata ning sellepärast on iga töö tähtis, mis seda seisukorda selgitada aitab. Et aga digusliste küsimuste harutamine tarviliselt edeneda võiks, selleks on teatavat õhutamist vaja: seda õhutamist võib toimetada juurel mõnedul ajakirjandus, kuid veel suuremat hoogu annaküsimad selles asjas spetsialistide ühised. Sellepärast ühinevad asjatundjad igalpool kindlates organisatsioonides, et oma eriteaduses võimalikult edeneda ja täieneda, nii nagu meile seda hiljuti Saksamaal asutatud kohtunikkuude ühisus näitab, kuhu pea kõik Saksamaa kohtunikud liikmeks on astunud: ühistegewus annab hoogu tervele rahwaklassile tema awalises tegewuses ning wärskendab ja elustab osawõtjate mõttekäiku ja wiisi.

Ilma pikema seletamiseta on igale ühele selge, et ka meie juures digusteadlaste ühise asutamisel suur tähtsus on, kuid veel tuleb ühe asja peale siin kohal rõhku panna. Nimelt on meie riigi sisetises elus wiimasel ajal suured muudatused olnud, mis meie riigikorrale digusliste põhja alla lubawad panna: selle digusliste korra loomises tahab Riigivolikogu esimeses reas sammuda. Diguslist korda võib aga ainult digusliste abinõudega luua ning sellepärast on ka meie rahwale väga tähtis neid diguslisti abinõusid tundma õppida, kudas ta oma seisukorda kindlustada võiks. Siin läheb asjatundmist tarwis, kuna seda asjatundmist jõudsalt edendada on ainult sel wiisil võimalik, kui asjatundjad ja rahwas teineteisega käsi käes käiwad. Et aga kindlat ühendust rahwa ja asjatundjate wahel luua, selleks on kõige pealt tarwis, et asjatundjad omawahel ühineksiwad. Ainult siis, kui asjatundjad kindlasse ühisesse on liitunud, võib niisuguste digusliste küsimuste harutamise juures, millel rahwa tulewiku kohta tähtsus on, plaanilist ja sibi-kindlat tööd teha.

Nii mõnelgi juhtumisel on seda küsimust juba puudutatud, kuid seda on ilka ainult veel erawiisil tehtud ning on seal ainult katkestatud wiisil mõtteid ette toodud. Nüüd oleks aga küll juba aeg käes seda ettewõtet laiemale alusele seadida ning tema täidesaatmiseks tegelikke sammusid tegema hakata. Meil on juba dieti suur hulk digusteadlasi, mitte üksinda advokatisid, waid neid on ka teistel tööpõldudel, kodumaal ja väljaspool kodumaad, kuna siin mingisugust takistust ei ole, et nad kõik ühisesse organisatsioonisse astuksiwad. Sellest võiks tugew ja wõimukas ühisus tekkida, mis oma mõju nii mitmes asjas awaldada võiks. Praegu on noori jõudusid palju, kes oma elu ülesandeks digusetundmise on teinud ja nende arw kasvab alataja juuremaks. Meie riigi awalik elu on wiimastel aasta-kümnetel nii

mitmesuguseid üleüldisi küsimusi päewakorrale seadunud, mis oma ot-
 justamiseks laialist digusteadlist pilku nõuavad ja mis sellepärast ka
 diguse tundma-õppimise nii huwitavaks ja meelitavaks on teinud.
 Siin seisab kindlasti peapõhjus sellel nähtusel, et viimajel ajal ülikoo-
 lides pea pool ehk ka enam pool kõigist üliõpilaste arvuist ainuüksi
 digusteaduse fakulteedi peale langeb. See wool on ka Eesti haritlaste
 ringkondadesse tunginud ja nii kasvab meie digusteadlaste arv suu-
 rel viisil. See oleks väga kahju, kui need teaduslised jõud kõik
 korraldamata jääksivad, sest ühtlasi sellega jääks kõik meie digustead-
 line mõtlemise- viis enam-vähem kängu.

Käesolevad read on otsekohe meie digusteadlaste eneste poole
 pööratud. Ühifuse asutamiseega tuleks ilma viibimata peale hakata,
 sest viivitamiseks ei ole mingisugust põhjust. Kõige pealt tuleks esi-
 algne koosolek ära pidada, kus ühifuse otstarbe ja ülesande põhjus-
 jooned ligemalt ära tuleks tähendada, kuna põhjuskirja täielik välja-
 töötamine walitud komisjoni hooleks tuleks anda. Koosolekut võiks
 juure kuude sees ära pidada, sest siis on kõige rohkem wabamat aega
 ning oleks siis suurema osawõtmise peale loota. Igatahes ei ole
 mingit põhjust asjaga viivitada ning mida warem ettevõttega peale
 hakatakse — seda parem. Eoodame kindlasti, et meie digusteadlased
 sellele mõttele mitte külmaks ei jää, waid et nad seda ligemas tule-
 wikus teoks tegema saawad.

Eiivimaa talupoegade jahidiguse asjus.

Minewases „Seaduse ja Kohuse“ numbris leiduw tähendus sellest,
 kudas talupoeg Eiivimaal juba sellegi pärast peab pikka ja kulukat
 kohtuteed tallama, kui ta oma aias jänese maha lasseb, on jällegi kord
 tunnistuseks, et riisugune kord ära iganenud on, ja wististe ei ole
 ka see aeg mitte enam kangel, kui seadusandlifel teel selles asjas aja-
 kohane uuendus maksuma pandakse. Kuni aga see weel sündinud ei
 ole, tuleb makswate seaduste järel käia. Malmal leiduwatel ridadel on
 eesmärgiks ühte külge meie eraseaduses paljastada, mis Eiivimaa ta-
 lupoegadel selles asjas võiks kasulik olla.

Balti seaduste kogu III wihus leiame: § 723 — Kinnipüütud
 wõi tapetud metslooma omandamise asjus ei ole sugugi tähtis, kas
 loom oma wõi wõdera maa peal saagiks langeb. § 1061 — Igäl

maaomanikul on ainuõigus oma metsades ja ülepea omanduse piirides jahti pidada, ja sellepärast ei ole kellelgi õigust võera maa peal ilma selle omaniku lubata metsastada (jahti pidada).

§ 883, tähendus: — Liivimaal ei lähe mitte talude müümise puhul jahidõigus, kuni Baltimaade kohta uus jahiseadus maksma ei panda, ostetud talude omanikkudele, ainult selle erandiga, kui ostetud talu mõne teise mõisaga ühendatakse.

Need on peamäärused, mis talude jahidõiguse asjus otsustavad on. Harilikult keerleb küsimus kahe viimase seadusemääruse ümber, kuna meie poolt esimeseks võetud seadusemäärus tüli õiendamise puhul kõrvale jääb. Katsume neid kolme määrust ühendada.

Igal maaomanikul on teatav ainuõigus oma maa peal metsastada s. o. ainult temal ei ole kellelgi erainimese luba tarvis, et oma maa peal metsloomi tappa ja omandada — nii lubab § 723. Kas ei ole nende kahe seadusemääruste vahel lepitamata vahe? Kuid seadused ei tohi üksteise vastu käia, neid peab nii seletama, et nad üksteist täiendaksivad. Meil on siin tõepoolest kahe ajaloolise õiguse mõistega tegemist. Rooma seadus ei tunne isearalist jahidõigust, vaid seal võib metsloomi igalpool ja igalüks tappa, püüda ja omandada. Maaomanikul oli ainult õigus igale võerale oma maa peal viibimine ära keelata. Rooma õiguse järel ei oleks maaomanik võinud seda ära keelda, kui, ütleme, keegi õhulaeva pealt tema maa peal loomi tapaks ja selle abil nad ka ära viiks, sest siis ei rikuks niisugune metsastaja (kütt) maaomaniku õigust. See seisukoht on ka Balti õiguses § 723 maksma pandud. Germanlaste keskaja õigus tunneb juba jahidõigust, mis kas seisuslist laadi kannab või maa omandusega ühendatud on. Siin seatakse metsastamise õigusele õige kitsad piirid. Meie ütleme, siin muutub juba Rooma occupatio, mis vaha oli, õiguseks, mille siisuks occupatio ise on. Seletame seda jällegi näitusega: võib looma võera maa peal maha lasta või kinni püüda, nii et, ütleme, seda maad sugugi ei puudutagi, mis, nagu meie seletasime, Rooma õiguse ja Balti õiguse § 723 põhjal maaomanikule mingisugust põhjust ei annaks oma õiguse rikkumise pärast kaebust tõsta, kuna see aga juba keskaja ja sealt meile laenatud (§ 1061 ja järgmised) jahidõiguse rikkumine oleks. Viimasel korral on metsastamise õiguse siisuks woli, a i n u ü k s i teatavas paigas metsloomi lasta ja püüda, nii et igalüks, kes siin peaks, olgu mis tahte kombel, metsloomi tappa või kinnipüüdma, juba jahidõigust rikub.

Nii käivad need kaks seaduslist korraldust üksteise vastu, ja le-

pitada wõib neid ainult selle seletusega, et seal, kus meil jahidigus (§ 1061) ei maksa, keelmata metsastada tohib (§ 723). On aga siis niisugused erandid, kus jahidigus ei maksa, meil wõimalikud, kuna ju seaduse järel igal maaomanikul (§ 1061) see digus on? Niisugused maad, mille omanikkudel mitte jahidigust ei ole, on Liivimaa ostetud talud (§ 883, täh.). Siin ei ole maaomanikkudel jahidigust seni, kui uus jahipidamise seadus maksuma pandakse. Just sellepärast maksab Liivimaa ostetud talude maade kohta endine Rooma diguse metsastamise wabadus, mis Balti eradiguse § 723 on paigutatud. Selle järel peaks Liivimaa ostetud talude mail igauhel, muidugi ka omanikul enesel, waba wõimalus (mitte digus) olema metsastada. Omanikul on ka siin oma kaitse selle wasta, et tema maad ei tallataks, nimelt wõib ta ära keelda, oma maa peal käia, ja sellest tekkinud kahju kohtu teel tagasi nõuda; kuid omanik ei wõi kellegi wastu kaebust tõsta, et tema jahidigust on rikutud.

Et jahidiguse ainukefeks aluseks maaomandus on, siis ei wõi keegi, kellel teatava maa kohta omandusedigust ei ole, ka selle maa kohta jahidigust omaks pidada. Koguni aluseta on sellepärast Liivimaa mõisaomanikkude püüd, mõisate jahidigust müüdnud talude maa peal maksuma panna. Mõisate eesdiguste hulgas ei ole kusagil jahidigus ära tähendatud. Kui Gestimaa mõisnikud Gestimaa talurahwa seaduse eelnõu walmistamise puhul tahtsiwad mõisatele seda eesdigust jätta, siis nõuti walitsuse poolt nende käest seaduslist põhjendust, ning neid just ei olnud mõisnikkudel ette näidata ja sellepärast ei saanud nad ka Gestimaal seda digust. Liivimaa mõisnikud oliwad kawalamad, nemad ei hakanud seda digust otsekohe nõudma, waid muretseiwad selle eest, et ostetud taludel see digus seisma oleks jäetud. Kohtutes ei ole talude jahidigust ajaloolikult seletatud, ja osalt sellepärast on see nii läinud, et kohtu otsuste järel see digus ikka mõisatele on jäetud.

Kõike lühidelt kokku wõttes, tuleme otsusele: Liivimaa ostetud talude omanikkude jahidigus on seni seisma pandud, kuni uus jahipidamise seadus antakse; mõisnikkudel, kes talud ära müüdnud, seda digust talude kohta ka mitte olla ei wõi. Sellepärast ei wõi Liivimaa taluomanik kedagi tema jahidiguse rikkumise pärast wastutami-
sele wõtta, kuid kellelgi ei ole ka digust tema wastu sellepärast kaebust tõsta, sest metsastada wõib igauks niisuguse maa peal § 723 põhjal. Taluomanik wõib aga igauhe käest kahjutasu nõuda, mis metsastaja tema maal wiibides temale teinud.

Oleks väga soovitan, et mõni meie õigusteadlane katjaks pa-
rajal juhusel selle kawa järel Liivimaal talu omanikkude kaitjeks
välja astuda. Kuuni puudusel ei võdi meie siin pikemalt oma mõt-
teid seletada, meie oleme siin ainult selle peale tähelepanemist juhtinud,
kudas jahidõiguse põhjusjooni võiks paljastaga. Ehk leiab see lühhi-
kene harutus meie õigusteadlaste poolt ühel või teisel kombel vastu-
köla, küsimuse selgitamiseks oleks see väga soovitan. —xy.

Walitsewa Senati ühise koosoleku teletus

7. maist 1907 a. nr. 19.

Küsimus: Kas käib Baltimaal kohtuasutuste läbiwaatamise
alla endise wallakirjutaja nõudmine walla-kogukonna vastu kättesaa-
mata palga pärast, mida walla wolikogu temale wallakohtu kirjatõi-
metamise eest määratud oli? —

Sesolew küsimus, mis Walitsewa Senati esimese, teise ja kasjatšioni
departemangude ühisele koosolekule otjustada oli antud, tõusis ühe
kohtuasja läbiwaatamise puhul Tartu-Wõru ringkonna rahukohu asu-
tustes ja nimelt nõudis Nurfi wallakohtu kirjutaja Karl Waher
Nurfi walla kogukonna käest oma ametikohuste täitmise eest saamata
jäänud tasu 79 rbl. 63 kop. Asjast on näha, et Waher, tähendatud
walla kirjutaja olles, ühtlasi ka jellejama wallakohtu kirjutaja ameti-
kohuseid täitis, mille eest walla wolikogu temale iseäralise tasu mää-
ras. Rahukohunik mõistis Waherile tema nõudmise wälja, kuid ra-
hukogu tegi otjuse, et Waheri nõudmine kohtuasutuste läbiwaatamise
alla ei käi.

Ülemprokuröri arwamist kuulda wõttes ning ülemaltähendatud
küsimust läbiwaadates, pööras Walitsew Senat oma tähelepanemist kõige
pealt selle peale, et Kõigekõrgemalt poolt 19. weebbruaril 1866 a. kin-
nitatud walla kogukonna walitsemise seaduse põhjal Balti kuberman-
gudes (Sead. kogu nr. 43034), saab walla kirjutaja kas walla woli-
kogu poolt walitud, ehk määratakse palkamise põhjal (назначается
по найму, § 26). Üleüldise korra järele täidab walla kirjutaja üht-
lasi ka wallakohtu kirjutaja kohuseid. Kuid suurtes kogukondades
ja ka sel korral, kui mitu walla kogukonda ühe wallakohtu alla
ühendatud on, võib wallakohus oma tarwis ka iseäralise kirjutaja
määrata, keda aga ülem walitsuse asutus ametisse kinnitab (§ 32).
Walla kirjutaja, kui ka teiste walla-ametnikkude palga, määratud

walla kogukonnad (§ 11); kui aga kirjutaja tema peale pandud kohuseid täita ei suuda, siis lastakse teda ametist lahti administratiivilise korra järele (§ 30). Kõigekõrgemalt poolt 9. juulil 1889 a. kinnitatud seaduse § 16 Balti kubermangude talupoja seisuse ametikohtade uuendamise kohta (Sead. kogu nr. 6188, II. A. — walla ja ülemate talurahwa kohtute seadus) kordas oma sisu järele paragrahv 26-mat 1866 a. seadusest selle kohta, et hoolekandmine wallakohtu kirjatoimetamise üle käib, üleüldise korra järele ning endisel alusel, walla kirjutaja kohuste hulka (§ 16 ja 17). Sellesama seaduse põhjal saab kõikidele wallakohtu ametnikkudele ja nende seas ka kirjutajale tasu nende teenistuse eest walla wolikogu poolt määratud, kuid ainult selle kitsendusega, et kõige alam tasu määr kubeneri poolt kindlaks tehtud saab; 17 aprilli 1895 a. seaduse põhjal (Sead. kogu nr. 9498 — VIII) jäeti selle alama määra otsustamine kubermangu talurahwa asjade komisjoni hoolde, kelle otsuste peale kaebusi Walitsewale Senatile tuna wõidi, kuid 6 juunil 1904 a. antud seaduse põhjal (Sead. kogu 1904 a. nr. 133, § 1420) „loetakse kubermangu komisjonide otsused lõpulisteks nendes asjades, mis walitud ehk palgatud walla ametnikkude tasusse puutuvad, kui see tasu walla wolikogu poolt määratud on“. Ülemal toodud seadused näitawad kahtlemata selgusega, et walla kirjutaja amet ja niisamuti ka wallakohtu kirjutaja amet awalisteks ametiteks (общественныя должности) loetakse, waatamata selle peale, kas need ametnikud walitud ehk palgatud saawad, ja et tasu nende peale pandud kohuste täitmise eest määratakse neile mitte tingitud eralepingute põhjal, waid teenistuse korra järele ja seaduslised korraldatud walitsuse-asutuste määruste põhjal. Nii siis peawad kõik nende nõudmised, kui ka kõikide teiste walla ametnikkude nõudmised Balti kubermangudes tasu kohta nende peale pandud kohuste täitmise eest, nii üleüldise seaduse põhjal (tsiw. kohtupid. s. § 1 ja täh.), kui ka Balti kubermangudes maksimate iseäraliste seaduste põhjal, mis ülemal nimetatud jaiwad, mitte kohtu asutuste, waid administratiiviliste (walitsuse) asutuste läbiwaatamise alla käima; enne 6. juuni 1904 a. seadust läksiwad need asjad esialgult Walitsewa Senati 1-se departemangu ja pärast 2-se departemangu, kuna tähendatud seadus kõige ülemaks walitsuse kohaks nende asjade läbiwaatamise tarwis kubermangu talurahwa-asjade komisjoni määras. Sarnase korra aluseks on meie seaduseandmise üleüldine määrus, mis ülemalnimetatud tsiwilkohtupidamise seaduse paragrahwis tähendatud on ja mis mitmel korral tsiwil-kassatsiooni departemangu poolt seletatud on saanud

(ots. 1876 a. nr. 216, 1881 a. nr. 148 ja 1884 a. nr. 21), mille järele kõikide ametmeeste, nii nende, kes riigiteenistuses on, kui ka kogukondlikes teenistuses olevate ametmeeste nõudmised, niikaugelt kui need nõudmised nende ametikohast palka puudutavad, ei võdi mitte tsiviilkohtu harutamise alla käia, sest et need nõudmised teenistuse-õigustes põhjenerwad, see on niisugustes õigustes, millede tõendamist seadus kohtuasutuste võimupiiri alla mitte määranud ei ole. Nendel põhjustel tuleb otjastada, et walla-kirjutaja nõudmine walla kogukonna vastu palga pärast wallakohtu kirjatoimetamise eest Balti kubermangudes kohtuasutuste läbiwaatamise alla ei käi. Tähendatud seletuste põhjal, Walitsewa Senat, 1-se, 2-se ja kasjatsjoni departemangude üleüldisel koosolekul, o t s u s t a b: tunnistada, et ettepardud küsimus eitawalt wastata tuleb.

Toim. täh. Toimetusel on nõun aja jookjäl kõik tähtsamad Senati seletused, mis Baltimaa olusid puudutavad, trükkis ilmutada. Ja et need seletused midagi oma tähtsusest ei kaotaks, siis püüab toimetus neid võimalikult täiel kujul awaldada.

Walitsewa Senati seletused administratiiwilise korra järele.

Walitsewa Senat on administratiiwilise korra järele järgmised seletused andnud:

1. Seaduses ei ole üleüldist määrust, mille põhjal mere-kallaste tarwitamine üleüldiseks omanduseks oleks tunnistatud, kuid siiski on üksikuid juhtumisi olemas, kus isearaliste tingimiste mõjul teataw osa mere-kallast üleüldisele tarwitusele ehk teatawa inimeste-kogu tarwitamisele on jäetud (15. detj. 1908 nr. 16388).

Toim. täh.: Et Balti eraseaduses mere-kallaste tarwitamise kohta põhjalised määrused on, siis peab eelolewa küsimuse harutamise juures muidugi neid seadusi silmas pidama, ja need seadused lähewad mitmes asjas ülemal toodud Senati seletusest laialt lahku.

2. Ehituse-seaduse määruste täitmise järele walwamine, kaebtuste tõstmine nende määruste rikkujate vastu kohtutes ning abindude tarwitusele wõtmise leitud korratuste kõrwale saatmiseks, mis awalist terwist ja julget korda ahwardawad, käib nii polit-

fei, kui ka linna omavalitsuse wõimupiiridesse (22. juul. 1908 nr. 16682).

3. Linna-seaduse § 33 p. 1 (1892 a.) põhjal ei ole neil, kes kohtu alla süütegude pärast langewad, mis rahukohtunikkude nuhtluse-seaduse §§ 169—177 üles on tähendatud, kui need isikud kohtuotsuste põhjal süütaks ei ole tunnistatud, mitte õigust linna walimistest oja wõtta, waatamata selle peale, kas nad alaealistena wõi pärast täiealiseks saamist süüteo korda on jaatnud (10 detf. 1908).

4. Rahukohtunikkude poolt wastutusele wõetud isikud, kelle wastu mõni süüdistus, mis linna-seaduse § 33 p. 1 ülesse on tähendatud, tõstatatud on, kaotawad oma walimise-õigused sellest ajast saadik, kui nende süüteo-asj rahukohtuniku registri-raamatuse ülesse on wõetud, sest sellest ajast arwatud on nad järeleuurimise ja kohtu all (8 detf. 1908 nr. 16133).

5. Kõigekõrgemalt poolt 1. oktobril 1905 a. antud nimelise ukaasi p. 1 põhjal peawad üleüldine ajalugu ja maade-teadus (geografia) erandpeajutustes Poolamaal Wenekeeles õpetatud saama.

6. Walitsew Senat, sifemiste asjade ministriumi seletuskirja läbi waadates, tegi 28. jaanuaril s. a. otsuseks seletada: et **Duudiusku isikutele õigus on Muhamedi usku üle minna**, aga et nad sellega mingisugustest kitsendustest, mis nende, kui juutide, kohta makstawad, wabaks ei saa.

Ühistegewuse koondamine.

Igalpool, kus ühistegewus juba rohkem on edenenud, leiame wõimsad keskafutused, mis oma waralise ja waimlise jõuu ja korralduse poolest suurte erakapitali abil töötawate ettevõtetega suudawad wõistelda. Ilma niisuguste keskafutusteta ei jõua ühistegewus midagi suuremat ära teha. Kaswab meie kaubatarwitajate ühifuste arm ka tulewikus nii ruttu, kui wiimasel ajal, siis tuleb meil warsti nende tarwis keskühifus luua. Et Wenemaal niisuguste laiapiiriliste ühifuste ja liitude põhjuskirjade kinnitamine ikka weel väga raske on, ja et teiselt poolt väga kasulik on teada, misjugujele alusele juba

olemasolewad sarnased asutused on seatud, et nad ilma takistujeta on wõinud tegewusesse astuda, siis awaldame siin täielikult 1898 a. kinnitatud Moskwa kaubatarwitajate ühifuste liidu põhjuskirja. Eeltähendatud liit kannab küll „Moskwa“ nime, kuid oma loomu järel on ta niisugune, et ta oma tegewuse wõib üle kogu riigi laiali laotada. Igatahes wõib see põhjuskiri, kui esimene, mis Wene walitsuse poolt kinnitust on leidnud, meile häid näpunäiteid selles asjas anda.

Moskwa kaubatarwitajate-ühifuste liidu (союзъ) põhjuskiri.

(Kinnitatud juulis 1898 a.).

I. Liidu eesmärk.

§ 1. Moskwa kaubatarwitajate ühifuste liidul on eesmärgiks eeltähendatud ühifuste wahel alalist läbikäimist tekitada ja edendada ja niisuguste ühifuste koostöötamist õhutada, kes oma kaubitsemise huwidega Moskwa piirkonnaga (промышленный районъ) ühendatud on, nii et liitumise tagajärjel eeltähendatud ühifustel wõimalik oleks kõige suurema kasuga neid ülesandeid täita, mis nende põhjuskirjades on ära tähendatud.

§ 2. Sellele eesmärgile jõudmiseks on liidul luba:

a) Üheskoos neid küsimusi õharutada, mis liitunud ühifuste tegewuses tärkavad.

b) Üksikutele ühifustele jookswat kapitali muretseda ja neid juhatuste ja nõuga toetada.

d) Ühifusi nende eneste ettepanekul rewiderida.

e) Üksikute ühifuste poolt tehtud laemude juures wahetalitajaks olla.

g) Kõikjugu kinnituste asjus wahetalitajaks ja agendiks olla ja üksikute ühifuste soowil, selleks wäljatöötatud wahetalituse määrust juhtnõõriks wõttes, neile liikuwat ja liikumata warandusi muretseda.

h) Niisuguste asjade, mis liitunud ühifustel tarwis on, koosmuretsemist korraldada; neile ühifustele, kes seda soowiwad, kaupade muretsemise asjus wahetalitajaks (komisjonäriks) olla.

i) Niisugusi teateid, mis kaubatarwitajate ühifuste tegewust puudutawad, korjata ja awaldada ning kohasel lubal ajakirja wäljaanda, milles kaubatarwitajate ühifuste seisukorda ja tegewust oleks õharutatud ja kõikjugu selgitawaid teateid paknutud.

1) Tarwilikul lubal katsete (образецъ) muuseumisi ja muid selgitawaid kogusi asutada, niisama iseäraldi wäljatöötatud määruste järe kaubatarwitajate ühifuste tegewuse kohta käiwat eri kirjawara koguda.

(Siin all olew tähendus käib selle kohta, et awalikkude raamatukogude awamise puhul 1884 a. seadust tuleb täita, mis aga nüüd unte seaduste järel korraldada tuleb.)

k) Koostegewust korraldada ja liitunud ühifuste soovil üleüldse kõigis toimetustes, mis nende ühifuste põhjuskirjade poolt lubatud, wahetalitust oma peale wõtta.

l) Liidu osakapitali, üleüldiste ülesannete täitmiseks, iseäraldi wälja töötatud määruste põhjal, mis liitunud ühifuste poolt heakskiitmist leiawad, asutada.

II. Liidu rahalik jöund.

§ 3. Liitu astuwad ühifused maksawad korraga 50 rub. toimekonna (büroo) asjaajamise kulude katmiseks. See maks annab kõik liidu-osalise digused. Kui sel kombel korjatud rahast ei peaks esimese aasta jookswate kulude katmiseks jatkuma, siis täidawad puudu tulnud summa kõik liidu-osalised ühifused lisamaksu näol, mille suuruse asemikkude kogu ära määrab ja mis ühifuste wahel osakapitalide wahekorras ära jagatakse; kui wähegi wõimalik, siis tasutakse see lisamaks ühifustele liidu pärastistest kasudest ära. Liidu wahetalituse eest maksawad need ühifused, kelle kasuks midagi tehtud on, iseäralise tasu, mis kas wahetalituse protsentide näol wõi kindlaks määratud maksuna ära diendatakse. Ühifuste tasamäära peab liidu toimekond wälja töötama ja asemikkude kogu kinnitama.

§ 4. Toimekonna tegewuse kasudest arwatakse iga aasta mitte rohkem kui 10% tagawarakapitali asutamiseks, millel ülesandeks on liidu tegewust edendada, kuna selle tagawara üle walitsemine ja tema kulutamine ainuüksi asemikkude kogu wõimus on. Liidu muust sissetulekust määratakse summa, mis tulewa tegewuse-aasta kulude katmiseks läheb; liidu esimesel aastal wõib neid sissetulekuid täielikult toimekonna liikmetele tööpalgaks anda. Kõigist sellest ülejäaw osa jagatakse liitunud ühifuste wahel selles wahekorras, kui palju keegi neist liitu wahetalitajana on tarwitanud, niisama maksetakse sellest sissetulekust ühifustele ka need lisamaksud tagasi, mis nad § 3 põhjal fissseastumise-maksu täiendamiseks teinud.

Tä h e n d u s. Kui liidu tegewus laieneb, hakatakse toimekonna liikmetele kindlat palka maksuma.

III. Liidu awamine.

§ 5. Liit arwatakse awatuks, kui temasse selle põhjuskirja järel mitte vähem kui kolm kaubatarwitajate ühifust astuvad, kes oma kinnitatud põhjuskirjade järel töötavad.

§ 6. Awatud liitu wõivad pärast ka teised ühifused astuda, kui nad liidu toimekonnale oma soowi kirjalikult teatavad ja § 3 määratud sisseastumise raha ära maksawad.

§ 7. Igaüks ühifus, mis liitu on astunud, wõib igal ajal sellest lahkuda, kui ta seda kirjalikult on teada andnud; kuid selle tagajärjel ei wabane lahkuw ühifus neist tähtajalistest kohustustest, mis ta lepingute wõi oma nõuusolekuga enese peale teiste ühifuste wõi liidu wastu kanda wõtnud, mitte ennem, kui niisugused lepingud tähtajal lõppewad wõi kui nad wastastikusel rahulolemisel ära lõpetatakse.

IV. Liidu sifemine korraldus.

Liidu asjaajamise korraldajateks on:

- a) Liidu toimekond.
- b) Afemikkude kogu.

a) Liidu toimekond.

§ 9. Toimekonna, kelle asupaigaks Moskwa linn on, liikmete kandidadiks nimetab igaüks liitunud ühifus kas oma wõi mõne teise ühifuse liikmete hulgast mitte vähem kui neli; kõik kandidadid tähendatakse üleüldisesse nimekirja, millest afemikkude kogu kahaksa walib, nimelt, neli kõige rohkeu heali saanud toimekonna liikmeteks, ja neli järgmist nende asetäitjaks. Toimekond walitakse nelja aasta peale, kuid iga aasta — alguses liisu järel, pärast aga toimekonnas wiibimise suurema ajapikkuse järel — lahkuw üks toimekonna-liige ja üks asetäitja, ja nende asemele walitakse eespool kirjeldatud korra järel uued, nii et kõige rohkem healesti saanud kandidat toimekonna-liikmeks ajub, kuna tema järgi kõige rohkem häälesti saanud kandidat asetäitjaks jääb. Toimekonnast lahkunuid wõib uuesti tagasi walida.

Tä h e n d u s. Toimekonna liikmete arwu wõib afemikkude kogu suurendada.

§ 10. Toimekonna-liikmed walivad eneste keskest toimekonna eesistuja, kellel kohuseks on üleüldist asjaajamist juhutada; kõik muud toimetused jagawad eesistuja ja toimekonna liikmed kokkuleppides

ise oma wahel ära; waidlust jünnitawad küsimused otsustatakse healte-
enamuslega; langewad healed pooleks, siis on otsuse andjaks eesistuja
heal. Oma asjaajamise korraldamiseks seadab toimekond enesele kodu-
korra kokku, mis asemikkude kogu poolt kinnitada tuleb.

§ 11. Toimekond esitab liitu walitsuse, seltskondliste ja eraasu-
tuste ja ettevõtetega läbikäimises ja toimetab, liidu põhjuskirja, kodu-
korda ja asemikkude kogu otsusi omale juhtnõõriks wõttes.

(Järgneb.)

Teated kodumaalt.

Waldade kapitalid ja eralaenuasutused.

Kas wõiwad wallad oma kapitalisid eralaenuasutustesse hoiu
p e a l e panna — selle küsimuse peale on Senat hiljuti põhjused-
liku otsuse andnud. Nii tulnud, nagu „Riisik. Nõu“ teatab, ühe
walla kaebusel Senatis harutusel. 2 aasta eest oli see wald Kura-
maal otsustanud oma magasikapitali Läti laenuasutusesse hoiule panna,
kuid Kuramaa kubermangu talurahwaasjade komisjon ei kinnitanud
seda otsust. Wald kaebas edasi ja Senat seletas, et wald oma kapita-
lisid k i n d l a t e s s e laenuühisustesse panna wõib. Nii läheb nüüd
kubermangu talurahwaasjade komisjoni tagasi, kes otsustama peab,
kui kindlad need laenu- ja hoiuühisused ja krediitühisused on, kuhu
wald oma kapitalisid hoiule panna tahtis. Senati seletuse järele wõi-
wad siis ka meie wallad oma kapitalid kindlatesse laenu- ja hoiu-
ühisustesse ja krediitühisustesse hoiule panna.

Turumaks wõi loogaraha.

„Wirulasele“ kirjutatakse Wiljandist, et sealne turukubjas ikka
weel talurahwa käest, kes oma põllusaadused linna müüma tulewad,
turu- wõi loogaraha wõtab ja et linnawalitsus Senati seletust, mis
niisuguse maksu wõtmist keelawad, mitte tähele ei pane. Mõned tu-
rulisid ei olla tahtnud turumaksu mitte maksta, kuid wastupanijad
wiidud politseisse ja seal sunnitud neid loogaraha ära maksuma. Et
talumehed turukubjast kardaksiwad, on talle linnawalitsuse poolt õi-
gus antud turupäewadel punase äärega müüsi kanda, mis meelde peab

tuletama, nagu oleks turukubjal politsei-wõimu. — Selle kohta tähen-
 dab kirjasaatja: „Walitsewa Senati I departemangu otsustes 15 juu-
 niist 1904 a. nr. 6158 ja 11. augustist nr. 7193 all on ära seletatud,
 et linnawalitsustel digust ei ole talu- ehk külarahwa käest, kes linna
 turgudel ehk kaubaplatsidel oma põllu- ja majapidamise-saadusi koor-
 mate pealt, maast hünikust wõi jälle korvide seest müüwad, mingisü-
 gust maksu wõtta. Üksi niisugusel korral, kui keegi enesele põllu- ja
 majapidamise-saaduste müümiseks pikema aja peale turul seisuplatši
 wõtab, wõib linnawalitsus maksu nõuda. Sellega on selge, et meie
 talupojad, kes oma majapidamise-saadusi linnaturgudel ja kaubaplat-
 sidel koormate pealt müüwad ja seljal päewal turult lahkuwad, ko-
 hustatud ei ole mingisugust maksu maksma, mis turuihandad nende
 käest nõuawad, olgu niisuguse tahe nime all. Seadusewastaselt nõue-
 tawa maksu pärast peab linnawalitsuse tegewuse üle kubermangu lin-
 naasjade komisjonile kaebust tõstma“.

Waldade magasikapidid.

Nagu „Meie Elule“ kirjutatakse, käsksiwad komisjarid Gestimaa
 kubernerite ettekirjutusel nende waldade wolikogused, kus magasikapital
 vähem on, kui feda Balti kub. 1866. a. 11. juuni sead. § 2. nõuab,
 selleks abinõusid otsida, kudas feda tagawara seadusliku normini tõsta.
 Nagu teada, peab selle § järele igas wallas magasiwilja tagawara
 minimum niisugune olema, et iga meestesugust walla rewisjonihinge
 peale üks kuli talwewilja ja pool kuli suwewilja tuleb. Oli näit.
 1858. a. rewisjoni järele meestesugust rewisjoni hingesid wallas 555,
 stis peab nüüd wallamagasis talwewilja 555 kuli ja suwewilja 277,5
 kuli olema. Kus aga magasid kõige wiljaga ära on müüdnud, seal
 kästakse wilja seaduslise tagawara järele sellekohane kapital pidada;
 seal juures määrab kubermangu talu-asjade komisjon ise magasiwilja
 kuli hinnad ära: 8 r. 17 kop. talwewilja kuli ja 6 r. 66 kop. suwe-
 wilja kuli. Selle takserimise järele on mitmelgi wallal magasikapi-
 tali vähem kui nõutakse. Nii näit. on K. wallas, kus wili kõige
 magasi hoonetega ära müüdi, magasi kapitali peale wietuhande rubla,
 kuid tähendatud seaduse järele peab selle suurus 6300 rubla ümber
 olema. Wolikogu otsustas 10 aasta jooksul feda kapitali seaduslise
 normini sel wiisil suurendada, et peale harilikku igaastase magasikapi-
 tali protsentide juurdelismise weel 47 rbl. 75 kop. iga aasta maksu-
 jaotusesse üles wõetakse, mis summa wallamakjudest koguneb.

Rüütelkondade pärast olevate mõisate talumaade müümine.

Nagu ajalehed teatavad, töötab praegu sisetiste asjade ministeerium seaduseprojekti kallal, mille järele talupojad õiguse saavad, orjuse- ja rendimaid nendes mõisates, mis rüütelkondadele maa-ametite ülespidamiseks kõigearmulisemalt annetati, lahti osta. Niiuguste mõisate arv on 24. Ostu alla tuleb umbes 1150 talu, mille üleüldine väärtus 1,356,616 rubla juur on. Need ostulepingud, mis kuni 3. märtsi 1882 kõigekõrgema käsu avaldamiseni on tehtud, pidavat jellel tingimisel alale jääma, et Liivimaa rüütelkonnal äramüüdud talumaade peale mingisuguseid õigusi ei jääks, mis tal mõisate kohta on.

14. juulil 1867 a. kõigekõrgemalt poolt kinnitatud ministrite komitee otsus, mille järele Kuramaa rüütelkonnale antud talumaid ära müüa lubatakse, kaotab oma maksumuse. Rüütelkonna poolt tasuta antud koolimaa jääb koolide omanduseks. Talumaid müüdiwad üksikud inimesed ja kogukonnad osta. Mitme maatüki rentija võib ainult ühte teatavat osa osta; kui teise järgu rentnikka olemas on, tuleb maa nendele ära müüa. Kui maatükist avalikud teed läbi lähevad, on lahstioftmine talupoegadele kogukonnasaadikute koosoleku määruste järele lubatud. Oftmine sünnib harilikkuldel tingimistel ja ostuhind arvatakse sel viisil, et 1886. aasta rent 5 protsendist kapitaliferitakse, s. o. kohta hinnaks võetakse tähendatud aasta rent kakskümnekordselt; selle juurde tulevad veel naturaalkohustused, kui neid müüdaw talukoht mõisa kasuks kandis, 1886 aasta hindade järele raha peale arvatud. Peale selle pandakse Gestimaal sel teel väljaarvatud summale veel maakoha peal oleva metsa väärtus juurde, mida ka 1886 aasta hinna järele arvatakse, kuna kohta peal olevaid ehitusi mitte iseäraldi ei hinnata. Nende seaduste maksmapanemist mõeldakse kohalikkude talurahva asutuste hoolde anda.

Liivimaa alevite kruntideft.

Viimasel ajal on Baltimaa raudteede äärde palju alevi tekkinud, mis tulevikus väikesteks linnadeks tõusta lubavad. Suureks takistuseks alevite edenemises oli see, et need alevid talumaa peale olivad asunud ja et majadeomanikud oma kruntid ostu teel omandada ei saanud, sest et seadus talumaid väikestesse osadesse tükeldada ei luba. Selle peale waadates andsidwad mitmete alevite majaanikud kõigekõrgema nime peale palve sisse. Müüd on kõigekõrgemalt

poolt, nagu „Düna-Ztg.“ teatab, otjus tulnud, et niisugustes alewik-
kudes talumaid, niisama kui linnades, ka väikestes osades müüa ja
osta wõib.

Toim. täht: Wõimata on arwata, nagu oleks sellega üld-
üldine seadus antud, mille põhjal alewite all olewaid talumaid
piiramata väikestes tükkides müüa ja osta wõib: niisugune seadus
oleks — meie riigi põhjusseaduste järele — Riigivolikogu ja Riigi-
nõukogu läbi minema pidanud. Seltoodud lehtede teatustel wõib nii
palju põhja olla, et neile majaomanikkudele, kes oma palwega Keisri
poole pöörajawad, luba anti majade all olewaid talumaa tükkisid
omandada, nii et niisugune lubaandmine igatahes üksiküks juh-
tumiseks jääb ning kui nendel samadel ehk teistel majaomanikku-
del tarwitus tuleb weel maatükkisid omandada, siis nad selleks une
Kõigekõrgema luba peawad nuretsema. Siit järgneb aga jälle, et meie
maa-asjandus tungiwalt seaduslikku korraldust nõuab.

Toimetuse kirjakaft.

1. Kas ei wõiks toimetus Balti linnade maksukogukondade ja
nende maksuwalitsuste kohta seletust anda? Meie waldade tegewus
on kõikidel enamwähem tutaw, kuna linnakodanikkude seisuslisest oma-
walitsusest paljud mitte midagi ei tea. Lehe Ingeja.

2. Kuramaal ja wististe ka Liwimaa Läti osas on kroonu-
metfawahid, nagu sealsete Saksa lehtede lühikestest teadetest näha wõis,
riigimaade walitsuse wastu protsesi kuni Senatini wiinud ja wis-
tiste ka diguse saanud, et neil oma metfawahi talude kohta pärandat-
aw pidamisedigus on. Nagu kuulda, on Lätimaal sajad kroonumet-
fawahid omale neid digusi nõutama hakanud. Ka meil on sarnaseid
metfawahitalusid palju. Oleks wäga soowitaw, kui meie digusteadline
kuukiri selle protsesi kohta kindlataid teateid muretseks. On kroonu
metfawahidel niisugune digus, siis wõiks see kirjeldus ka meil sajad
perekomad kindlale alusele seadida, kuna nüüd kroonumetfawahid ai-
nult ülemate armust elawad ja lastel isa kohta peale mingisugust di-
gust ei ole. P. R.